

Výzkumný ústav
pro krajinu,
v. v. i.

► www.vuk.gov.cz

Tisková zpráva

Neviditelní vetřelci ohrožují českou krajinu

Vědci z VÚK mapují a uchovávají jedny z nejnebezpečnějších rostlinných patogenů světa

Průhonice, 25. května 2026 - Do České republiky se nenápadně dostávají vysoce invazní patogeny rostlin, které mohou způsobit rozsáhlé škody v lesích, sadech i městské zeleni. Výzkumný ústav pro krajinu (VÚK) v Průhonicích buduje unikátní sbírku těchto organismů a zároveň přináší konkrétní doporučení, jak jejich šíření účinně bránit.

Nenápadné, ale mimořádně nebezpečné organismy – fytopatogenní oomycety – představují stále větší hrozbu pro českou krajinu, zemědělství i lesní ekosystémy. Tyto patogeny, mezi nimiž dominují druhy rodu *Phytophthora*, každoročně způsobují celosvětově škody v řádu miliard dolarů a patří k nejinvaznějším organismům vůbec.

VÚK na tuto hrozbu dlouhodobě reaguje systematickým výzkumem a budováním **České sbírky fytopatogenních oomycetů (ČSFO)**, která dnes patří mezi klíčové nástroje ochrany rostlin v Česku. Sběrka, založená v roce 2005 v Průhonicích, dnes obsahuje více než 660 veřejně dostupných kmenů a dalších více než 500 ve výzkumné části.

„Oomycety žijí velice skrytě a snadno se šíří. V nových podmínkách obvykle velmi snadno přecházejí na místní hostitele, což z nich činí zásadní riziko nejen pro hospodářské plodiny, ale i pro lesní porosty a přírodní ekosystémy,“ vysvětluje **Karel Černý, vedoucí odboru biologických rizik VÚK**. *„Naším cílem je tyto patogeny nejen uchovávat a studovat, ale především porozumět jejich šíření, potenciálnímu impaktu a nabídnout konkrétní řešení pro praxi,“* dodává.

Jak se patogeny dostávají do Česka

Mnohé nebezpečné druhy oomycetů se do České republiky dostávají především v důsledku globalizovaného obchodu s rostlinným materiálem.

Adresa:
Květnové nám. 391
252 43 Průhonice

IČ: 00027073
DIČ: CZ00027073
DS: 69gngc7

Bankovní spojení:
ČSOB, a. s.
685425/0300

Recepce: +420 296 528 111
Sekretariát: +420 296 528
E-mail: vuk@vuk.gov.cz

Rizikovými místy u nás tak jsou zejména zahradnická centra, školky a skleníkové provozy, odkud mohou patogeny pronikat dále do volné krajiny, kde se už dokážou šířit spontánně vodními toky, půdou nebo některé druhy dokonce vzduchem. V dnešní době je však klíčové zavlékání spolu s kontejnerovanými okrasnými rostlinami. Na něm se totiž nevědomky, avšak značnou měrou, podílí veřejnost. Karel Černý důrazně varuje před nákupem rostlin jevících jakékoliv projevy poškození či zhoršeného zdravotního stavu.

Situace je komplikovaná v tom, že množství materiálu je drženo pod intenzivní ochranou clonou. Aplikace těchto přípravků vede často jen k tomu, že oomycety přejdou do klidového stavu a přežívají ve formě odolných trvalých stádií. Po odeznění jejich účinku (a při intenzivnější zálivce) mohou způsobit další poškození. Touto cestou se v současné době šíří na naše území mnoho nebezpečných druhů, jejich kříženců či dokonce pro vědu nových druhů s neznámými vlastnostmi.

Dopady: od vadnutí po odumírání celých porostů

Napadení rostlin se nejčastěji projevuje hnilobou kořenů a krčků, vadnutím, žloutnutím nebo úplným odumíráním listů a výhonů či celkovým chřadnutím rostlin. Po úniku do prostředí pak v pokročilých stádiích invaze dochází k poškození a odumírání celých výsadeb a porostů.

V české sbírce jsou uchovávány i mimořádně nebezpečné druhy, například původce odumírání olší plíseň olšová (*Phytophthora alni*), plíseň buková (*Phytophthora ×cambivora*), vysoce invazní plíseň skořicovníková (*Phytophthora cinnamomi*) a mnohé další patogeny napadající ovocné, okrasné a lesní dřeviny, které se již v české krajině šíří.

Věda, která pomáhá v praxi

ČSFO slouží nejen k uchování genetických zdrojů, ale především jako základ pro aplikovaný výzkum. VÚK díky ní spolupracuje s řadou institucí – od státní správy přes univerzity až po lesnické a zemědělské organizace.

Výsledky výzkumu se promítají do konkrétních doporučení pro praxi. Mezi klíčová opatření, která VÚK doporučuje, patří kvalitní integrovaná ochrana rostlin, která zahrnuje například důslednou prevenci zavlékání a kontrolu importovaného a distribuovaného materiálu, specifické školkařské a pěstební postupy a také hygienu provozu včetně hospodaření se substráty a vodou (dezinfekce, filtrace). Patří sem ale i bezpečná likvidace poškozeného a podezřelého materiálu, využívání odolných podnoží, odrůd, omezování pěstování citlivých

**Výzkumný ústav
pro krajinu,
v. v. i.**

► www.vuk.gov.cz

druhů rostlin v přírodním prostředí pak přirozenou obnovu, zvyšování diverzity a využití odolnějších taxonů a genotypů.

„Klíčové je zabránit zavlečení patogenů a jejich dalšímu šíření. Jakmile se dostanou do volné krajiny, jejich vymýcení je prakticky nemožné,“ upozorňuje Černý. *„Prevence a včasná diagnostika jsou proto zásadní,“* zdůrazňuje.

Unikátní databáze i mezinárodní spolupráce

Každý kmen ve sbírce je detailně zdokumentován – od místa nálezu přes hostitelskou rostlinu až po detailní genetickou charakteristiku. Sběrka je součástí Národního programu genetických zdrojů a zapojena do mezinárodní vědecké spolupráce.

Díky tomu mohou vědci sledovat šíření patogenů v čase i prostoru, studovat jejich vlastnosti a vyvíjet nové metody ochrany.

Výzkumný ústav pro krajinu tak stojí v první linii ochrany české přírody před neviditelnými, ale o to nebezpečnějšími vetřelci, kteří mohou zásadně proměnit podobu naší krajiny.

Kontakt pro média:

Oddělení komunikace VÚK

+420 737 977 966

tiskove@vuk.gov.cz